

ALLES IS OKÉ

Van Ivo Victoria verschenen eerder

*Hoe ik nimmer de ronde van Frankrijk voor min-twaalfjarigen
won (en dat het me spijt)*

Gelukkig zijn we machteloos

Dieven van vuur

Billie & Seb

Ivo Victoria

Alles is OKÉ

Roman

LEBOWSKI PUBLISHERS
AMSTERDAM 2019

Deze uitgave kwam tot stand door bemiddeling van Sebes & Bisseling Literair Agentschap te Amsterdam.
De auteur ontving voor het schrijven van dit boek een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

© Ivo Victoria, 2019

© Lebowski Publishers, Amsterdam 2019

Omslagontwerp: Bij Barbara, Amsterdam

Auteursfoto: Jan Willem Kaldenbach

Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 488 3437 2

ISBN 978 90 488 3438 9 (e-book)

NUR 301

www.lebowskipublishers.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Lebowski Publishers is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Meld je aan voor de nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van de nieuwste boeken van Lebowski Publishers via www.lebowskipublishers.nl/nieuwsbrief

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Pursue one goal your whole life, and make sure it's unattainable.

– Henry Moore

IK HEB LASAGNE MEEGEBRACHT. Meestal arriveer ik rond het middaguur, zodat we samen kunnen lunchen, en ze in principe nog niet meer dan één glas gedronken heeft. Bij binnenkomst begin ik op haar verzoek met een korte rondgang door het appartement. Als een parodie op een derderangsdetective beweeg ik me door de flat. Til mijn voeten hoog op – mijn knieën raken bijna mijn neus. Hou met grote ogen mijn wijsvinger voor mijn lippen. Open hier en daar een kast, of til de hoek van een tapijt op en stel met een knipoog vast dat de inbrekers zich ook daar niet hebben verstopt.

Dan trekt ze haar mond scheef en zegt: manneke, ge kunt nooit weten.

(Ik ben geen detective, ik ben de inbreker.)

Haar appartement is een overzichtstentoonstelling van meubels en voorwerpen uit haar leven, en dat van ons gezin en mijn jeugd, die het huis waarin ik ben opgegroeid weer tot leven wekt; het huis dat ze na de dood van mijn vader heeft verkocht. De lage servieskast, waarvan de scherpe hoeken zich op de ooghoogte van een vierjarige bevinden en waarop de buste staat die mijn grootvader van haar liet maken in het eerste oorlogsjaar. Dezelfde korte haren, dezelfde lege blik. Een buffetkast met dubbele klapdeuren in donker, gelakt hout waarvan de linker een stel aperitiefglazen en flessen sherry, port of Pineau des Charentes bewaakt terwijl de rechterdeur

een muur van kleine laden en opbergvakken verbergt die mysterieus en beloftevol ogen. Ooit zal deze kast een groot geheim prijsgeven; wie weet zal ik daar haar befaamde dagboeken terugvinden waarover ze aan de telefoon zo geheimzinnig kon fluisteren.

In de slaapkamer staat het ouderlijk bed, zoals ik dat altijd heb gekend, strak opgemaakt. Als twintigjarige heb ik er één keer dronken seks in gehad, met een getrouwde vrouw uit de buurt. De kamer die haar bureau en computer delen met de al even nutteloos geworden boekenkast is opgeruimd en stofvrij. Ook het stapelbed in de krappe logeerkamer, waar mijn vrouw en ik slapen wanneer we hier blijven overnachten, ziet er altijd onberispelijk uit.

Het rondje eindigt in de keuken. Aan de deur van de koelkast hangen krantenknipsels en recepten, en foto's van mensen die ik niet ken maar van wie ik bij de eerste aanblik onmiddellijk kan zeggen of ze leven of dood zijn. Er is iets wat verandert in foto's zodra de persoon die erop afgebeeld staat overlijdt. Het is mij al vaker opgevallen. De ene keer kijken ze blij verast in de cameraleens, alsof ze kunnen zien dat de toekomst nog diverse glorierijke gebeurtenissen voor hen in petto heeft waarop ze niet meer gerekend hadden, en bij een volgende bezoek is er iets onbegrijpelijks veranderd in hun ogen; hun blik is door een onzichtbare kracht gebroken en berustend staren ze voor zich uit in het besef dat ze een herinnering zijn geworden.

Daarna gaan we aan de lange houten eettafel in de woonkamer zitten en we praten gedurende een uurtje of wat terwijl mijn vader toekijkt vanuit zijn fotolijstje op de piano. Het volstaat dat ze een aarzelende beginzin uitspreekt of uit het niets een paar namen noemt, opdat de tafereelen in groot detail aan mij verschijnen, als scènes uit een film. Zo, terwijl ze op goed geluk door haar herinneringen dwaalt, droom ik weg met de ogen open en verstrijkt de tijd sneller dan ik had gevreesd.

Ik zeg: ik heb lasagne meegebracht.

Kunt ge dat opwarmen in een pan?

In een pan? Nee, in de oven.

Nee manneke, *den oven* is kapot.

Kapot? Vorige keer deed hij het nog?

Nee manneke, niet doen, ik vertrouw die oven niet.

Moederke. Laat mij maar doen. Ik weet hoe de oven werkt.

Ah. Gij weet dat?

Ja.

Allez. Dat is knap.

Niets in haar appartement werkt nog. De oven is kapot. Het koffiezetapparaat valt niet te vertrouwen. De douche doet raar. Het warme water heeft kuren. De vriezer zette vorige week, uit zichzelf, de hele berging onder water. Om maar te zwijgen van de afstandsbediening van de televisie die werkelijk waar eens goed moet worden nagekeken door zo iemand die, ja hoe zal ze het zeggen, echt álles van televisies en dat soort dingen af weet. Niet door mij. Desalniettemin warm ik de lasagne op. Daarna dekken we de tafel. Terwijl ik de borden neerzet, hoor ik haar rommelen in de keuken. Ze praat tegen zichzelf.

Allez moeder, wat hebt ge nog? En dan die kou. Nondedjoi!

Ze duwt met kracht het open raam dicht.

Allez, moeder!

Ik kom erbij staan. Op het formicatafeltje waaraan ze eet wanneer ze alleen is, leunt een ansichtkaart tegen een halflege fles witte wijn. Van die bergerac die eigenlijk wel lekker is in verhouding tot de prijs. Gisteren zag ze hem weer in de aanbieding bij de Shop & Go, de superette bij het tankstation aan de overkant van de steenweg, dus ja, dan kan ze die niet laten staan. Ze wijst naar de ansichtkaart – een foto van een zwart jongetje in de armen van zijn moeder.

Gij, gij zijt mijne vriend. Ah ja.
Moederke. Wat zijt ge aan het doen?
Langzaam draait ze om haar as, met samengeknepen ogen.
Ze zegt: Moeder. Wat hebt ge hier nog. Nee. Niet veel, hè kinneke. Nee. Da's hier weer *arremoei sta bij*.
Moederke. Wat zoekt ge?
Een servet.
Een servet.
Ja. Waar heb ik die servetten nu liggen?
Zijt ge dat vergeten?
Manneke.
Ge vergeet veel.
Ja hè.
Stilte.
Gij zegt nu: veel.
Ik moet eerlijk zijn tegen mijn moeder.
Ze lacht.
Ja? Vergeet ik zoveel?
Ja.
Akkoord. Maar ik onthou ook nog veel dinges!
Ge onthoudt ook weer veel andere dingen. Dat is waar.
Misschien dingen waarvan jullie denken: dát moest ze nu beter niet meer weten!
Ze lacht.
Moederke. Waar legt ge ze gewoonlijk?
Wat?
De servetten.
Waarom hebt gij servetten nodig?
Laat maar. Ik moet geen servet hebben.
Jawél, manneke. Allez. Moeder!
Moederke.
Wacht. Kijk eens hier. Voilà. Dat zal ook wel goed zijn zeker?

Gedurende enkele seconden kijken we allebei naar het stuk aluminiumfolie dat ze van een rol heeft gescheurd en me aanreikt. Ze kijkt op, kijkt om zich heen, alsof ze verwacht dat de woorden die ze nodig heeft om dit uit te leggen dadelijk in de ruimte zullen verschijnen; ze zijn gewoon wat laat, dat is alles. En ik aarzel, zowaar. Ik overweeg om hierin mee te gaan. Ik zie het als een vrij reële optie om dat stuk aluminiumfolie opgevouwen naast mijn bord te leggen en er desnoods ook mijn mond mee af te veegen. In plaats daarvan neem ik de rol uit haar handen en leg hem in de ovenlade, waarin ook twee katoenen servetten blijken te liggen. We eten. We veegen onze monden af met de servetten. Het voelt als een nederlaag. Ik wijs haar op de fles witte wijn die boven op de buffetkast staat. Geen bergerac. Ze zegt dat ze die fles van de poetshulp heeft gekregen.

Allez, hoe heet die trut weeral?

Moederke.

Wat? Mag ik dat niet zeggen? Uw jongste zus zegt dat ik geen trut mag zeggen.

Dat klopt. Dat is toch niet beleefd?

Pffff. Wat moet ik *dán* zeggen? Zoeteke?

Moederke. Gewoon. En ge zoudt beter geen alcohol drinken.

Ah. Dat ook al niet.

Het is niet goed bij uw medicijnen.

Wie zegt dat.

Moederke. Dat hebben we al heel dikwijls gezegd.

Ah ja?

Ze zucht.

Ge ziet er moe uit.

Ja, ik *zijn* niet *in mijn talloor*.

Ge zijt al een paar dagen moe.

Wie zegt dat.

Ik heb dat gehoord. Ge weet, wij praten achter uwe rug hè.

Dat weet ik! Dat doen jullie.

Niks dan *goe* hè.

Dat weet ik niet. Dat zegt gij nu.

Terwijl we praten sluipen haar pupillen naar boven en verschijnt het wit van haar ogen. Twee miniatuur rolgordijntjes van flinterdunne huid glijden er geruisloos overheen. Wanneer ze zo spreekt, in zichzelf starend, is het alsof de tijd zich opent en zij er doelloos in rondzwerft, door de verschillende periodes en gebeurtenissen uit haar leven, en zich verwonderd afvraagt hoe dat alles ooit een geheel heeft kunnen vormen.

Het regent bommen op de steenweg. Er staat een man op de voorpagina van de krant die ooit speciaal voor haar een belangrijke brief heeft geschreven – waarom? Is dat niet dezelfde man die dat beeld heeft gemaakt, die buste van haar als meisje die op de servieskast staat? Hoe oud was ze toen, vier jaar? Nee, dat was hij niet. Dat was een collega van haar vader op school. Iets met een vogel. *Ne zwarte*. Of was dat iemand anders? Alleszins. Die hebben ze na de oorlog niet meer teruggezien – en manneke, ik weet wie hem heeft verraden. Nee! Zeg ik niet! Ik mag ook geheimen hebben. Wist ik trouwens dat mijn schoonzus haar fiets gestolen heeft? Wat zegt gij nu, heb ik die cadeau gedaan omdat ik zelf niet meer fiets? Dat is straf want ik rij toch nog met de auto? Of niet soms? Elke vrijdagmiddag naar de kapper en terug. Ha nee zeker. Dat gaat toch goed? Vindt ge dat niet? Ik zou het denken. Nee, dat blijf ik doen, manneke. Zolang ze rap genoeg opzij springen. Nee jongen, dat zeg ik zomaar. Voor *de zwans*. Maar ik zag ze dus gaan, over de steenweg, daar bij de winkel waar ik met de meisjes boeken ben gaan kopen en die kleinste deed nogal haar woord. Als een volwassen mens, ik zeg het u. O als die de volgende keer

weer meekomen, gaan we naar de kippenren en dan gaat die kleine de kippen tellen en zegt ze: oma, negentien. Het zijn er ne-gen-tien. Ja, dat is *ne pattee*. Heeft ons vader die twee nog gekend? Echt waar niet? Zijt ge zeker? Want ge weet, dat zijn mijn engeltjes. Hebt ge die zwart-witfoto van onze trouw op de buffetkast gezien? Die heb ik teruggevonden. Vraag me niet waar. Schoon hè?

Haar ogen gaan weer open. Ze pakt haar glas, brengt het naar haar mond, kijkt me aan zonder mij te zien. Hoe langer ze zo blijft zitten, onbeweeglijk, met dat glas in haar hand en haar scheef getrokken mond, hoe meer mij het idee bekruipt dat ik kijk naar iemand die geacht wordt mijn moeder te zijn. Ik ben niet bang voor de dag waarop ze me niet meer zal herkennen. Ik ben bang voor de dag waarop ik háár niet meer herken.

Ze gaat staan, verdwijnt in de keuken, komt terug met haar fles bergerac en de ansichtkaart. Ze schenkt haar glas vol en zet de kaart zorgvuldig weer tegen de fles aan. Ze proost. Dit is het moment waarop ik moet vertrekken.

Even later rij ik de lange weg terug naar Amsterdam. Thuisgekomen trek ik een blikje bier open, en nog een, en rook een sigaret op het balkon, en nog een, en staar naar haar foto aan de muur, stilletjes hopend dat ik zal zien hoe het ongrijpbare zich voltrekt, waarna ik me schaam omdat ik weet dat het niet de drank is die haar verwacht en haar uiteindelijk uit zal wissen, maar de eenzaamheid en het verstikkend trage verglijden van de tijd.

I

EEN PAAR JAAR GELEDEN stond ik ook op dat balkon met een sigaret en een biertje. Een maandagavond in april. De meisjes lagen in bed en mijn vrouw was naar pilates.

Het was een ongewoon warme dag geweest, gevolgd door een kort, ziedend onweer. De stank van mijn sigaret vermengde zich met de geur van zomerregen. Dat balkon is mijn favoriete plek in huis. Houten vlonders gedecoreerd met een afgezaagd stuk boomstam voor de sfeer, wat bloemen in aardewerk van het soort waar je geen omkijken naar hebt, een oude schilderladder tegen de muur waaraan wat kleine varens in potten hangen, en stemmige lampjes op zonne-energie die het in de eerste week na aanschaf prima deden. Ook stond het houten bankje er nog, dat afkomstig was uit de school waar mijn grootvader zo'n zeventig jaar geleden directeur was; het maakte deel uit van het meubilair in zijn kantoor. Een smal bankje met een ongemakkelijke rechte leuning. Ik had het gekregen toen mijn moeder naar het appartement verhuisde, en ik was er erg op gesteld. Met regelmaat liet ik het schuren en beitsen – een klusje dat aan mij niet is besteed, ik ben het type dat nog net een gloeilamp kan vervangen – maar het hout was te zacht, en niet bestand tegen koude en regen. Al snel was een goed deel van het zitvlak verrot geraakt. Na zo'n onderhoudsbeurt zag het er aan de buitenkant weer goed uit, en dat was het belangrijkste. Wanneer mijn moeder op bezoek

kwam, hetgeen ze in die tijd nog af en toe deed, was dat bankje het eerste in ons huis wat ze 'controleerde'. Ik wilde er net op gaan zitten toen de telefoon ging.

Sinds ik in Amsterdam woonde, belde ze elke maandagavond. Telefoontjes die ik meestal gelaten onderging, zoals zonen dienen te doen. Plichtmatig nam ik kennis van wie ze die week gesproken of gezien had, beaamde dat ik die of die wel of niet gekend had waarna ik bevestigde dan wel ontkende dat ik wist dat die of die nu zwanger/dood/gescheiden was. Ik luisterde nauwelijks. Alleen wanneer ze op geheimzinnige toon zei dat ze dadelijk ging slapen maar eerst nog even in haar dagboek zou schrijven. Dan spitste ik de oren. Beeldde mezelf in dat ik ooit de hand zou leggen op dat dagboek, dat dit het materiaal zou vormen voor een roman die haar leven recht zou doen, en ik kon horen dat ze er plezier in had haar zoon te vertellen dat ze ook schreef.

Nu bleef het lange tijd stil. De lijn kraakte, alsof ze met de hoorn over haar kin wreef. Op de achtergrond speelde luide klassieke muziek; een wild, onbesuisd pianoconcert.

Moederke? Moederke, zijt gij dat?

Allo?

Moederke?

Ah! Zoet! Blij da'k u hoor. Wat voor nieuws?

Ehm, gij belde *mij*, moederke.

Ja ja, dat wéét ik maar ik mag toch vragen of er nieuws is?

Ja ja, natuurlijk.

Ze was moeilijk te verstaan, sprak alsof ze op iets kauwde, ook al wist ik donders goed dat dit niet het geval was. Ik vroeg hoe het met de badkamer in het appartement ging. Er was een lekkage vastgesteld die voor vreemde uitstulpingen zorgde aan de andere zijde van de muur, in de woonkamer, alsof er

onder het pleisterwerk slangen woonden die dag na dag dikker en langer werden en binnen afzienbare tijd het hele huis in hun greep zouden krijgen. De badkamervloer moest worden uitgebroken en ze zag erg tegen die werkzaamheden op. Ze zei dat de verzekeringsmaatschappij haar nog altijd niet had gebeld. Dit had ze al een aantal keer verteld. Ook nu vroeg ik haar waarom ze niet zelf belde.

Manneke. Als die denken dat ik *achter hun gat* ga lopen, dan hebben ze met de verkeerde te maken. Bibi hángt niet, hè.

Met Bibi bedoelde ze zichzelf, ook al heet ze niet Bibi.

Zal ik anders eens bellen?

Nee nee, laat mij doen, manneke. Ze moeten niet denken dat ik mijn leven ga schikken naar hoe het hen uitkomt. Nee, nee. Ze zullen wel bellen. En als ik thuis ben, dan zal ik op dat moment zien of ik opneem. En áls ik opneem, dan zal ik er eens een flink woordje van zeggen.

Dit was mijn moeder zoals ik haar al mijn hele leven kende. Ze sprak op dezelfde toon waarop ze vroeger aan tafel bij het avondeten vertelde over haar werkdag op de school waar ze godsdienstles gaf, waarbij haar niet zelden klein of groot onrecht werd aangedaan waarvan zij ‘een flink woordje’ had gezegd. Ik herinnerde me een verhaal, iets met haar salaris en het jaarlijkse schoolbal, en een tussenkomst door een oud-premier die bij ons in het dorp woonde. Terwijl ze verder praatte, almaar moeilijker verstaanbaar, de pianomuziek loeihard en springerig, alsof de pianist iets voor mij wilde verbergen, keek ik uit het raam en bestudeerde de hemel. Ergens daarboven, in de eindeloze duisternis, zag ik een vreemd wit vlekje. Geen ster, ik had meer het idee dat er zich daar iets opende.

Plots, midden in haar betoog over de verzekeringsmaatschappij.

Ied nelluz lew nellenb dkk akjlsdjdflkj.

Moederke, wat zegt ge?

Welk manneke?

Ge praat raar.

Ja? Ja, manneke, ze tad truebeg smos, ik...

Ze sprak achterstevoren. Iets in haar hoofd beschadigde haar woorden, waardoor ze verbrokkeld en kapot haar mond verlieten.

Ooit hoorde ik een verhaal over de Amerikaanse dichteres Ruth Stone die beweerde dat toen ze opgroeide als boerendochter in West-Virginia, ze soms op het veld aan het werk was wanneer ze in de verte letterlijk een gedicht aan kon voelen komen, als een stormwind die de aarde onder haar voeten deed trillen. Op zo'n moment was het een kwestie van rennen, naar de boerderij, zo snel ze kon, achterna gezeten door dat gedicht, in een poging tijdig pen en papier te bereiken. Als dat lukte kon ze de versregels, terwijl ze door haar lichaam heen raasden, een voor een bij de lurven vatten en opschrijven. Maar als ze te laat was, haalde het gedicht haar in en denderde dwars door haar heen, en verder, over het land, op zoek naar een andere dichter. Zo gebeurde het op een dag dat het gedicht haar al bijna had verlaten toen ze pen en papier bereikte. Ze kon het nog *nét* bij de staart grijpen en terug haar lichaam in-trekken met de ene hand terwijl ze met de andere hand begon te schrijven en het gedicht verscheen op papier, geheel intact, maar achterstevoren opgeschreven, van het laatste woord naar het eerste.

Dat was wat ik mijn moeder en mezelf toewenste. Dat er zich in ons gesprek een prachtig, poëtisch verschijnsel manifesteerde, een mysterie waarmee wij tot in lengte van dagen menig familiefeestje konden opluisteren. Dit was niet het geval.

MIJN MOEDER WAS EEN VROUW die met één blik van een volwassen man een angstig kind kon maken. Ze zeggen dat moeders van hun zonen houden terwijl vaders iets van hun zonen verwachten. Bij ons thuis was het precies omgekeerd. Toen ik achttien was en geheel volgens planning naar de universiteit zou gaan, ging ik op een avond bij mijn ouders in de woonkamer zitten. Ze keken een spelshow op de Nederlandse televisie. Op de salontafel stonden zoals gewoonlijk twee glazen Hoegaarden. Ik vertelde dat ik overwoog niet naar de universiteit te gaan, maar dat ik eerst auditie wilde doen aan Studio Herman Teirlinck, een theateropleiding in Antwerpen. Het was een idee waarmee ik al langer speelde en dat ik nooit had durven opperen. Aan het eind van de zomer, na enige diepzinnige gesprekken met vrienden in een weiland tijdens een lange zwoele nacht waarin de sterren en masse de vallende ziekte kregen, was ik tot het besluit gekomen dat ik het erop moest wagen. Ik trilde van opwinding. Terwijl ik sprak, zag ik mezelf op het podium staan en het meeslepende, artistieke leven leiden zoals dat in de huichelachtige kroegen en bars van de stad werd geserveerd aan wie erin wilde geloven. Nadat ik was uitgesproken, voelde ik me trots en sterk, ook al hadden mijn ouders tijdens het ontvouwen van mijn toekomstvisioen geen seconde hun blik van het televisiescherm afgewend. Ook daarna bleven ze emotioneel naar die spelshow kijken zonder

een woord te zeggen, minutenlang, waardoor ik begon te twijfelen aan wat ik had gezegd. Uiteindelijk, toen het reclameblok begon, keerde mijn moeder zich kort naar me toe, als een gemeentebeambte die tegen haar zin moest toegeven dat de volgende klant aan de beurt was, en zei simpelweg: ‘Daar komt niks van in huis.’

En ik accepteerde dit. Vrijwel meteen. Ze zei het zo zelfverzekerd dat ik op slag inzag dat ik me inderdaad had vergist, dat het niks meer was dan een gril, en ik het wellicht niet eens wilde, nooit werkelijk had gewild.

Tegelijk was ze de vrouw bij wie ik zelfs als puber regelmatig op schoot ging zitten om me aan haar zachte, vlezige armen te warmen – *Doe nog eens goei moeder*, zei ik dan, iets waar mijn broer en zussen me tot op de dag van vandaag mee plagen – en die elke avond als een blijmoedige actrice vertelde over haar avonturen op school, om zich daarna aan de piano te zetten en een sonate van Haydn of Bach ten beste te geven terwijl ik deed alsof ik niet luisterde. De vrouw die me, nadat mijn eerste grote liefde mij voor een onbetrouwbare charmeur had verlaten, had geleerd dat het in tijden van verdriet en eenzaamheid belangrijk was om goed voor jezelf te zorgen. Eenvoudige dingen, doe eenvoudige dingen. Stofzuig de woonkamer. Ruim je boekenkast op. Neem een lange douche. Kook. Ga op tijd naar bed. Vermoeidheid maakt je droevig. Van verdriet ga je drinken en roken. Wijze lessen, die ik ter harte had genomen en die me veel hadden opgeleverd.

Nu stelde ik met verbazing vast hoe mijn moeder op haar oude dag achteloos haar eigen adviezen terzijde legde. De badkamer beheerste haar leven. De slangen sloten haar in. Haar flinke woordjes klonken steeds machtelozer. In gedachte zag ik haar zitten in haar fauteuil, voor de glazen schuifpui in de woonkamer van haar appartement, uitkijkend op het parkje aan de overkant van de straat, ter hoogte van de kruinen van

de bomen die overdag hun takken naar haar uitstrekten, haar wilden omhelzen met hun zachte bladeren – daar kon ze erg van genieten – maar 's avonds donkere, grillige schimmen werden die haar wilden pakken, en op het ritme van de wind naar haar klauwden.

De badkamerkwesie ontwikkelde zich tot een ondoorgrondelijke, magisch-realistische soap. De ene keer had ze een flink woordje gezegd tegen de aannemer of de beheerder van het gebouw of de verzekering en de volgende keer had ze al weken niets gehoord en ging ze er ook niet op zitten wachten – want manneke, nu is het mijn beurt om moeilijk te doen.

Ze vertelde het allemaal strijdvaardig en vol vuur, zoals ze vroeger vertelde over dat conflict met de schooldirecteur of een onwillige leerling; altijd had ze een weloverwogen strategie en wist ze precies hoe dat varkentje gewassen diende te worden. Na verloop van tijd kwam er een zekere Fabio in het spel, een Roemeense werkmán, die afwisselend wel of niet kwam opdagen voor een inventarisatie van de werken en die de ene keer een zeer beleefde, knappe jongen was en de volgende keer *nen onnozelaar*, tot op het punt dat ik me begon af te vragen of Fabio wel echt bestond, of uit hoeveel verschillende personen hij was samengesteld.

Uiteindelijk vond de verbouwing plaats en korte tijd later was ze het hele voorval, dat haar maanden had beziggehouden, compleet vergeten. De werken werden snel en vlot uitgevoerd. De slangen waren verdwenen – de muur mooi gladgestreken – maar ik wist beter. Ze hadden zich listig teruggetrokken, hielden zich schuil onder het pleisterwerk, het was een kwesie van tijd voordat ze weer tevoorschijn zouden komen en mijn moeder zouden wurgen.

KORT NA HET TELEFOONTJE waarin ze achterstevoren praatte, stopte ze met mij op maandagavond te bellen. Op slag ging ik naar haar telefoontjes verlangen. Ik wilde nu weten wat ze elke dag deed. Ik wilde nu weten wie er dood/zwanger/gescheiden was. Ik wilde vertellen hoe het met de meisjes ging, dat we het huis geschilderd hadden, dat ik genoeg werk had – dat laatste wilde ze altijd weten. Mijn hele opvoeding lang had ze gezegd dat wij in ons gezin ‘de dingen op onze manier’ deden, maar toen haar jongste zoon deze levensles in de praktijk bracht en schrijver werd, zei ze meestal dat het ‘goed is dat ge dat zo, allez hoe zal ik het zeggen, kunt regelen en doen’. Op een toon die duidelijk maakte dat het nu mijn manier geworden was en zij het zeer zeker heel anders had aangepakt. Ik was natuurlijk een volwassen man die zijn eigen keuzes maakte, maar tegenover haar bleef ik een kind dat om goedkeuring vroeg en ze gaf die goedkeuring wel maar zoals dat gaat, heel af en toe, een beetje, en met frivole tegenzin, en vaak voelde ik me tijdens die gesprekken liefdevol genegeerd. De maandagavondtelefoontjes werden alleen echt leuk wanneer mijn dochters aan de lijn kwamen en vroegen of ze wilde ophangen. Dan konden ze haar voicemail bellen om naar de stem van opa te luisteren; die hadden ze nooit gekend. Het is een van de redenen waarom ik haar mobielefoonabonnement niet opzeg.

Nu miste ik het om genegeerd te worden, juist omdat ze

me níet negeerde. Ze dacht er simpelweg niet meer aan om mij te bellen. Een zoon wil dat zijn moeder van hem houdt, of hem negeert, niet dat hij haar onverschillig laat of dat ze hem vergeet. Maar wanneer ze onverwachts toch belde – soms midden op de dag of 's avonds laat; nooit op maandagavond – en glashelder met me sprak en lachte om 'haar stommiteiten', voelde ik onmiddellijk hoe zich dezelfde gelatenheid als voorheen manifesteerde en kon ik het gesprek niet snel genoeg afronden om de hoorn aan mijn vrouw of dochters door te geven.

Zo verstreek een lange periode waarin ik haar zelf niet of nauwelijks belde, en ook zij belde mij niet. Het verschil tussen ons beiden was dat zij het vergat terwijl ik aan vrijwel niks anders kon denken. Het niet bellen beheerste mijn leven. Wanneer ik erover nadenk was dat alles wat ik deed: mijn moeder niet bellen. Dat was de definitie van wie ik geworden was: een volwassen man die zijn moeder niet belde, zonder goeie reden, zonder jeugdtrauma, zonder ooit een ruzie te hebben gehad die over iets wezenlijks ging. Geen haat, geen nijd, geen rancune, geen jaloezie. Steeds vaker stond ik in gedachten verzonken op het balkon een sigaretje te roken en een biertje te drinken.

Overdag belde ik haar niet omdat ik aan het werk was en me moest concentreren. De tijd was schaars en een ontregelend gesprek aan de telefoon zou mij uit evenwicht brengen voor kostbare uren tijdens welke ik niks van waarde zou kunnen presteren. Rond vijf uur haalde ik de kinderen van de naschoolse opvang, en daarna kookte ik, en wanneer mijn vrouw thuiskwam werd er gegeten en de dag doorgenomen, en daarna was ik te moe en zat het restant van de avond uit op de bank voor de tv, of met een boek aan tafel, en nam ik een glas wijn, of twee, of drie, terwijl ik geen regel las en dacht aan mijn moeder die ik niet belde, die tweehonderd kilometer

verderop aan tafel zat met een boek dat ze niet las, en een glas wijn, of twee, of drie, of vier.

De waarheid is dat ik niet belde omdat ik bang was dat ze zat zou zijn. Ik woon al zeventien jaar in Amsterdam. Mijn spreektaal is onherstelbaar vernederlandst, ik zou in elke andere situatie het woord dronken gebruiken. Maar zat is het enige woord dat past bij een dronken moeder, omdat het een woord is dat van elke twijfel of nuance is ontdaan. Er hangt niks fatsoenlijks meer aan, het is zo plat als het is. Een oude, eenzame moeder die te veel gedronken heeft kan slechts één ding zijn: zat. Bovendien was mijn angst voor een zatte moeder een prima manier om te ontkennen wat er werkelijk aan de hand was.

In die periode ging ik ook niet meer bij haar op bezoek. Daar voelde ik me nog schuldiger over. Tegelijk – of juist daardoor – vond ik niet de kracht haar op te zoeken. De zeldzame keren dat ik haar sprak, zei ze er niets over. Ze leek überhaupt om almaar minder te geven, zo bleek uit de mails waarmee mijn broer en zussen me op de hoogte hielden. Eerst weigerde ze nog langer via internet te bankieren, tot wanhoop van het lokale bankfiliaal waar ze vrijwel dagelijks met papieren acceptgiro's langsging. De enige overgebleven bediende mocht haar daarmee niet helpen, conform het nieuwe beleid, hetgeen tot talloze al dan niet imaginaire flinke woordjes leidde. Niet veel later stopte ze met eten te koken voor zichzelf, en aan het begin van de zomer vergat ze voor het eerst mijn verjaardag.

Op een dag mailde mijn broer dat ze hem 's avonds laat had opgebeld.

Jongen, sorry dat ik u zo laat stoort hè, maar ik ben zo ongerust: onze papa is nog niet thuis. Ik zit al heel de avond te wachten en ik kan hem niet bereiken. Ik kan moeilijk naar de bank bellen. Daar nemen ze nu niet op.

Mama, had mijn broer gezegd. Ik denk dat ge wat in de war zijt. Onze papa is er toch niet meer?

Ja ja, maar ik bedoel úwe papa.

Ja mama, die bedoel ik ook. Die is er toch allang niet meer?

Ja sé, nu ben ik weer helemaal in de war. Wat moet ik nu doen?

Misschien kunt ge best gaan slapen nu.

Ja. Misschien moet ik dat doen. Gaan slapen en dan morgen euh, gewoon doen. Gewoon zoals anders. Is dat niet het beste?

Ik denk het wel, mama.

Ze laadde de vriezer uit en stalde alle etenswaar uit op het terras; waarschijnlijk lagen de tupperwares en bakjes daar al dagen, ontdooid, toen mijn broer langskwam en ze hem trots meetroonde en zei: Moet ge eens zien wat ik allemaal gevonden heb om met u mee te geven!

Ze pinde voor honderden euro's cash per maand zonder dat duidelijk werd waaraan ze dat geld besteedde. Ze sloot zichzelf buiten en werd door de burens in het trappenhuis gevonden, in haar nachtjapon. Ze raakte haar kunstgebit kwijt. Kennissen lieten ons weten dat ze al maanden niet in de kerk was gesignaleerd. Vriendinnen vertelden weemoedig dat ze nauwelijks nog mee te krijgen was naar hun favoriete brasserie. Zelfs het vooruitzicht van een lekkere garnaalkroket liet haar onbewogen. Een geschrokken kapper belde mijn oudste zus, omdat ze tijdens haar wekelijkse knipbeurt had verteld dat ze er goed uit moest zien omdat ze met haar moeder zou gaan winkelen in de stad. (Haar moeder, mijn oma, overleed in hetzelfde jaar als mijn vader, in 2002.) Ze werd door de politie uit de middenberm geplukt terwijl ze de steenweg probeerde over te steken naar de Shop & Go aan de overkant – het zebrapad, nauwelijks honderd meter verderop, vertikte ze te gebruiken want 'manneke, dat is vér *zenne!*'

Mijn broer had haar hier streng op aangesproken en gezegd dat ze dit nooit meer mocht doen.

En als ik het wel doe?

Dan krijgt ge een boete, hè.

Een boete?

Ja.

En als ik zou beginnen wenen?

Wenen?

Ja, als ik dan zou gaan huilen, denkt ge niet dat dat zou helpen?

Steeds meer kreeg ik het gevoel dat ik in dit hele proces een afwezige was. Daar, een paar honderd kilometer zuidwaarts, aan dat vervreemdende thuisfront, voltrok zich iets waarbij ik verondersteld was aanwezig te zijn. Ik voelde me een acteur die een cruciale bijrol in de plot vervulde, maar nu om redenen die hij zelf ook niet begreep verstek liet gaan, en later tot zijn verbijstering van de andere acteurs vernam dat de voorstellingen gewoon plaatsvonden zoals voorzien, en hij al met al helemaal geen cruciale rol had, al die tijd niets meer was geweest dan een overbodig decorstuk.